

УДК 811.112.2:070] : 27-23

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-8>**ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ БІБЛЕЇЗМІВ
У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ ПРЕСІ****THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF BIBLICISMS
IN THE CONTEMPORARY GERMAN PRESS****Борисюк А. М.,***orcid.org/0009-0003-2271-8021**студентка 3 курсу спеціальності «Середня освіта»**факультету іноземних мов**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича***Гоян А. І.,***orcid.org/0000-0002-9147-8944**кандидат філологічних наук,**асистент кафедри германської, філології та перекладу**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

У статті розглянуто механізм впливу біблеїзмів на реципієнтів, увагу приділено явищу трансформації біблеїзмів як засобу підсилення цього впливу

На матеріалі німецькомовних газетних статей було розглянуто використання біблеїзмів, проаналізовано прагматичні функції використаних біблеїзмів. У результаті дослідження ми дійшли висновку, що перетворення компонентного складу біблеїзмів здійснюється для збільшення емотивного впливу на реципієнта. Основний акцент статті було зроблено на аналізі біблеїзмів у пресі як засобу посилення впливу на цільову аудиторію та створення емоційного зв'язку між адресатом та автором. Дослідження підтверджує, що біблеїзми є не тільки невід'ємною частиною публіцистичних текстів але і важливим фактором у формуванні їхнього сприйняття.

Біблеїзми, вжиті у публіцистичних текстах поповнюють систему мови і згодом стають надбанням мови та фіксуються словниками як сталі вирази.

Реалізації головного завдання біблеїзмів у пресі, приверненню уваги адресата, сприяє те, що біблійні вирази знаходяться на слуху у кожного і запрошують адресата до подальшої взаємодії із текстом. Біблеїзми дають оцінку тій чи іншій ситуації. Трансформації компонентного складу біблеїзмів допомагають здійснити це особливо компактно, оскільки вони можуть виражати щонайменше дві різні інформаційні цілі в одному біблеїзмі. Трансформації демонструють гнучкість способів, за допомогою яких можна збагачувати мовлення, що дозволяє адаптувати їх до конкретних мовленнєвих ситуацій. Найчисельнішими є чотири види трансформацій біблеїзмів: додавання, тобто прикріплення нових частин до вже існуючих висловів, для надання контексту ще більшої емоційності. Наступним способом є усічення компонентного складу, коли із виразу забираються слова, які не містять у собі важливої інформації. Часто ми стикаємося з тим, що деякі біблеїзми є складними для розуміння, тому для того, аби ці вирази виконували свої функції, відбувається заміщення одного слова на інше. Контамінація несе у собі певні біблійні метафори, які вживаються у специфічних контекстах. Вони призводять до зміни основного значення або ж змінюють зміст сказаного. Зазвичай цей спосіб трансформації використовується у релігійних або ж культурних контекстах, де ті набувають нових відтінків або інтертекстуальності.

Загалом, використання трансформованих біблеїзмів дозволяє ефективніше викликати запам'ятовування тексту реципієнтом.

Ключові слова: біблеїзм, прагматика, преса, актуальність, Біблія, притчі.

The article examines the mechanism of influence of biblicisms on recipients, paying attention to the phenomenon of transformation of biblicisms as a means of enhancing this influence.

On the basis of German-language newspaper articles, the use of biblicisms was examined, and the pragmatic functions of the used biblicisms were analyzed. As a result of the study, we came to the conclusion that the

transformation of the component composition of biblicisms is carried out to increase the emotional impact on the recipient. The main focus of the article was on the analysis of biblicisms in the press as a means of increasing the impact on the target audience and creating an emotional connection between the addressee and the author. The study confirms that biblicisms are not only an integral part of journalistic texts but also an important factor in shaping their perception.

The biblical expressions used in journalistic texts replenish the language system and subsequently become the property of the language and are recorded in dictionaries as stable expressions.

The main task of biblical expressions in the press, attracting the attention of the addressee, is facilitated by the fact that biblical expressions are heard by everyone and invite the addressee to further interaction with the text. Bibleisms give an assessment of a particular situation. Transformations of the component composition of biblical expressions help to do this in a particularly compact way, since they can express at least two different informational purposes in one biblical expression. Transformations demonstrate the flexibility of the ways in which speech can be enriched, which allows them to be adapted to specific speech situations. The most numerous are four types of transformations of biblical expressions: addition, i.e. attaching new parts to existing expressions to make the context even more emotional. The next method is truncation of the component composition, when words that do not contain important information are removed from the expression. Often, we find that some biblical expressions are difficult to understand, so in order for these expressions to fulfill their functions, one word is replaced by another. Contamination involves certain biblical metaphors that are used in specific contexts. They lead to a change in the basic meaning or change the meaning of what is said. Usually, this method of transformation is used in religious or cultural contexts, where they acquire new shades or intertextuality. The use of transformed biblicisms allows for more effective memorization of the text by the recipient.

Key words: biblicism, pragmatics, press, relevance, Bible, proverbs.

Постановка проблеми. Біблеїзми – це важлива та невід’ємна частка культурної спадщини, з їхньою допомогою ми можемо встановити зв’язок між сьогоденням та минулим. Саме вони справляють неабияке значення на аудиторію, допомагають замислитися над сенсом свого буття, формують політичний дискурс. Основним завданням нашого дослідження є аналіз прагматичних функцій біблеїзмів у німецькій пресі та визначення їхньої ролі в журналістиці. Важливо зрозуміти як використання біблеїзмів впливає на сказане та який емоційний характер містить у собі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Біблеїзми користуються неабиякою популярністю в лінгвістиці. Було проведено численні дослідження такими науковцями як: М. В. Заполовський, В. М. Мокієнко, В. Г. Гак, Р. О. Якобсон, І. Б. Дубровська, О. М. Верещагіна, А. В. Марковська, С. А. Хахалова, Д. Б. Гудков та ін. Саме ці дослідники розглядали основні функції біблеїзмів, їхнє застосування у художніх та публіцистичних текстах, трансформації та роль у мовленні.

Мета дослідження: дослідження та аналіз прагматичних функцій в сучасній німецькій пресі, їхнє використання та вплив у публіцистиці. Актуальність даної роботи полягає у необхідності поглиблення уявлення про закономірності формування лексичного фонду мови, а також дослідити біблеїзми у німецькій пресі, які є ще одним кроком у дослідженні інтертекстуальності. Основними завданнями нашої роботи є дослідження поняття «біблеїзм»; з’ясувати їхні функції та особливості; дослідити їхню роль у пресі та проаналізувати трансформовані біблеїзми.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження, ми виявили, що немає єдиної класифікації біблеїзмів, оскільки це поняття є дуже широким. М. Заполовський, проаналізувавши у своїй праці основні ознаки біблеїзмів, надає таке їхнє визначення «це окремі слова, стійкі словосполучення, цілі вирази і навіть фрази, які походять з Біблії, були запозичені з неї чи зазнали впливу біблійних текстів, у тому числі які не асоціюються з нею в сучасній мовній свідомості» [1, с. 2].

За Солошенко, «Біблеїзм – це слова біблійного походження або певних біблійних виразів, які люди використовують в загальноживаній мові. Це фрази, вирази, слова чи словосполучення, які виникли безпосередньо з Біблії, або мають певну схожість з біблійними доповідями» [2, с. 132].

Є різні принципи класифікації біблеїзмів. За походженням біблеїзми можна поділити три групи: 1) вирази, котрі в Біблії мають різні значення; 2) фразеологізми, що утворилися за допомогою вільних словосполучень Біблії, проте мають нове значення; 3) та фразеологічні одиниці, які семантично схожі до текстів, але не мають лексичного складу в Біблії. Як відомо, Біблія – джерело знань, це найвідоміша книга, з якої ми черпаємо цінну інформацію. Вона є джерелом для виразів фразеологічного походження, крилатих висловів, джерелом людського буття.

Біблеїзми є загальноживаними, вони поширені у багатьох сферах людської діяльності. У них різна структура, різняться значення, але важливим є те, що використовують їх як в писемній, так і в усній формі. Глибокий ефект вони справляють на людей, які живуть за Законами Божими. Саме біблеїзми є рушійною силою для надання твору семантичного відтінку через контекст, який напряду пов'язаний із релігією та Біблією. А саме сприйняття цієї частини мови залежить від того наскільки релігійним є читач та, відповідно, від ситуації [3, с. 103].

Цікавим є й те, що ми, самі того не помічаючи, використовуємо біблеїзми у повсякденності. Розглянемо декілька прикладів:

Auge um Auge, Zahn um Zahn [4]

Вираз «Auge um Auge, Zahn um Zahn» (око за око, зуб за зуб) має біблійне коріння. Тут Біблія пропонує принцип рівності в покаранні за завдане зло: якщо хтось завдав шкоди іншій людині, він має понести покарання за скоєне. Все залежить від того наскільки великою чи болісною є заподіяна шкода. Як ми розуміємо, цей біблеїзм є емоційним. Якщо говорити про пресу, то цей біблеїзм використовується для того, щоб підкреслити рівність і дати зрозуміти, що за свої вчинки потрібно нести відповідальність. Це свого роду принцип справедливості. Рано чи пізно людям доведеться відповісти за шкоду, яку вони чинять іншим. Також цей біблеїзм ми можемо трактувати як відплату або ж насильство.

Ось приклад із преси: «Ob Racheakte legitim sein können, daran scheiden sich seit Jahrhunderten die Geister. Für die einen ist sie [sic! sind sie] eine Form der Gerechtigkeit für erlittenes Unrecht, für andere entbehrt das Handeln nach dem Motto «Auge um Auge, Zahn um Zahn» jeder moralischen Grundlage». [Hamburger Abendblatt, 01.12.2023].

Або інший приклад: «Israel ist beispiellos mit seinen Attacken gegen Palästina. Täglich werden Palästinenser erniedrigt von Israelis. Es geht nicht mehr «Zahn um Zahn», sondern ein toter Jude gegenüber mindestens 50 Toten» Palästinensern[...]. [Basler Zeitung, 14.07.2014]. У цьому висловлюванні використовується біблійний вираз «Zahn um Zahn» (зуб за зуб), щоб підкреслити нерівність і нерівність в реальній ситуації конфлікту між Ізраїлем та Палестинськими територіями. Саме тут ми бачимо, що ситуація, яка відбувається зовсім не відгукується із принципом рівності у покаранні, який повинен бути «Zahn um Zahn». Тобто тут має бути така ж сама відповідь на агресію, яку завдали вороги. Проте відбувається нерівність та насильство, де кількість жертв і трагедій на стороні палестинців набагато перевищує кількість жертв серед ізраїльтян. Цікавим є й те, що політики у своїх промовах посилаються на цей біблеїзм, аби справити неабиякий ефект на людей, щоб ті їм повірили та зрозуміли – керівництво з нами, вони підтримують нас та допомагають нам [5, с. 77–84].

Auf Sand gebaut haben [6]

У виразі «Auf Sand gebaut haben» («побудований на піску») йдеться про притчу будівництва на скалі та на піску, яка знаходиться у Євангелії від Матвія (Матвія 7:24-27). Тут Ісус порівнює два типи людей: людину, яка будує свою оселю на скалі (що символізує міцний фундамент), та того, хто будує на піску (що є символом руйнування). З настанням сильних дощів та потопів, будинок, що був збудований на скелі залишився стійким, а будинок на піску зруйнувався. Те, що побудоване ненадійно та тримається на «Божому слові» призведе до руйнації або краху.

Прикладом із преси може слугувати: «Der Landeshaushalt für das kommende Jahr sei nicht solide und «auf Sand gebaut», sein finanzielles Fundament instabil, monierte der FDP-Fraktionsvorsitzende [...]». [Schweriner Volkszeitung, 14.12.2011]

У цитаті «Der Landeshaushalt für das kommende Jahr sei nicht solide und auf Sand gebaut, sein finanzielles Fundament instabil» («Державний бюджет на наступний рік не є стійким і побудований на піску, його фінансовий фундамент нестійкий»), використання виразу «auf Sand gebaut» надає інформацію щодо стану державних фінансів. У контексті даної цитати, використання фрази «auf Sand gebaut» вказує на те, що бюджет наступного року не узгодженим чи надійним. Це означає, що його фінансові основи не стійкі, і є висока ймовірність фінансових проблем. Використання цієї біблійної метафори слугує для підкреслення серйозних проблем у державних фінансах і вираження певного рівня критики з боку політичного діяча.

Розглянемо інший вираз: **Seine Hände in Unschuld waschen** [4]

Цей біблеїзм бере свій початок із Нового Заповіту, де розказується про Понтія Пілата (прокуратора Юдеї) та про суд над Ісусом Христом. Тут Пілат бере на себе повноваження і вирішує розіп'яти Ісуса, але, незважаючи на це, він робить вигляд, що не винний. Якщо говорити про сьогоднішній день, то ми розуміємо цей вираз про відмову взяти відповідальність за свої вчинки, тобто уникати покарання. У пресі це можна висвітлити так: «Tatsache ist aber, dass die Italiener mit der Flüchtlingsproblematik (wie auch Griechenland) so gut wie alleingelassen werden. Alle anderen Länder, inklusive Deutschland, waschen sich die Hände in Unschuld und rufen im Zweifel laut: Dublin-Abkommen!» [Süddeutsche Zeitung, 18.06.2018]. Яскравим прикладом є ситуація, яка відбувається зараз у світі – воєнні дії проти України з боку Росії. Країни, відмовляються брати відповідальність за біженців та допомагати їм. Вони перекладають це один на одного, намагаючись бути невинними. Але, це не так.

Значну кількість нашої вибірки займають трансформовані біблеїзми – біблеїзми, котрі зазнали певних трансформацій компонентного складу. Вони можуть бути змінені частково, або ж повністю, не втрачаючи при цьому своєї головної думки. Отож, розглянемо чотири види трансформацій біблеїзмів [7, с. 43]:

– Додавання: Тут відбувається прикріплення нових частин до вже існуючих висловів. Основною їхньою функцією є зробити контекст більш емоційнішим або зрозумілішим. Для того, щоби текст набув ще глибшого значення для людей, розвинув думку чи пояснив контекст, надав драматичності, відбувається вставлення окремих фраз чи описів.

– Усічення – це своєрідне вилучення певних фраз чи слів із біблійного контексту, які не містять у собі важливої інформації або ж повторюють її. Тому, забравши цей вираз, біблеїзми не втрачають свого значення.

– Заміна. Часто ми стикаємося з тим, що деякі біблеїзми є складними для розуміння, тому для того, аби ці вирази виконували свої функції – вплив на публіку та аналіз для роздумів, справляли емоційність, відбувається заміщення одного слова на інше.

– Контамінація несе у собі певні біблійні метафори, які вживаються у специфічних контекстах. Вони призводять до зміни основного значення або ж погіршують зміст сказаного. Зазвичай використовуємо у релігійних або ж культурних контекстах, де ті набувають нових відтінків або інтертекстуальності.

Журналісти використовують такі біблеїзми досить часто для того, щоб створити певний комічний або ж трагічний ефект для сприйняття оточення.

Слід зазначити, що все частіше репортерами використовуються лексичні трансформації до біблійних виразів, що відображається у зміні їхнього лексичного вигляду. Ці зміни впливають на семантику та образність біблійних виразів, надаючи жвавості та «буденності», того, що ближче до народу. Часто різні види трансформацій можуть поєднуватися із біблеїзмом з метою створення ще більшої експресивності та емоцій.

Розглянемо такий ТБ: «**Wasser in den Wein gießen**» (наливати воду в вино) [4]. В оригіналі: «Man gießt neuen Wein in neue Schläuche; so bleibt beides erhalten». У цьому виразі відбулася субституція (заміна компонента). Притча про вино та воду, напевно, відома багатьом. Тут Ісус говорить, що свіже вино не потрібно наливати у старі діжки, бо вони можуть розірватися і

вино розіллється. Вся праця буде марною. Символ нових мішків це ніби несумісність старих та нових подій чи концепцій. Зараз ж ми використовуємо цей біблеїзм для того, щоб показати, що є речі, які можуть зіпсувати щось важливе.

Прикладом із преси є: «Ich bin derjenige, der nun die undankbare Aufgabe hat, etwas Wasser in den Wein zu gießen», begann der letzte Referent des Abends[...] seinen Vortrag [Sun mahnte zu einer gesunden Skepsis gegenüber dem Projekt]». [Reutlinger General-Anzeiger, 03.04.2019]. Це вираження дії погіршення або підвищення рівня складності, неприємності або негативних наслідків.

Отож, цей вираз користується неабиякою популярністю при наявності складних ситуацій чи обставин. Саме такі біблеїзми надзвичайно впливають на людей та надають неабиякого ефекту у свідомості кожного.

Ще одним добре відомим біблеїзмом є: «**Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm**» (яблуко від яблуні далеко не падає) [4].

В оригіналі біблеїзм звучить так: «Der Apfel fällt nicht weit vom Baum». Дуже часто цей вислів ми можемо почути від старшого покоління, які споглядають на молодь. Діти мають зараз інші захоплення та не слідуєть усім правилам. В розмовній лексиці ми можемо почути: «які батьки, такі і діти».

Розглянемо приклад із преси: «Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm: Gelernt hat der Leipziger Junge den Beruf eines Automobilkaufmanns – sein Vater betreibt seit Jahrzehnten ein Autohaus in der Messestadt» [Leipziger Volkszeitung, 06.05.2022]. Тут ми бачимо, що син хоче бути таким ж, як і його батько. Отож, вживання цього вислову показує нам міцні батьківські відносини та бажання стати такими, як наші батьки. Загалом, «Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm» можна розглядати під різними кутами: як з негативної, так із позитивної точки зору.

Висновки. Підсумовуючи можна сказати, що біблеїзми займають важливе місце у мовленні, вони активно використовуються у німецькій пресі для більшого впливу на читача, допомагають краще зрозуміти ситуацію, апелюючи до першоджерела. Мова ніколи не залишається на одному місці, вона невпинно змінюється, співпрацює із мас-медіа. Зробивши порівняння семантико-лексичної будови біблеїзмів із Біблією, можна сказати, що в німецькій пресі вони зберегли та продовжують зберігати автентичність. Отже, можна з упевненістю сказати, що ця тема є дуже актуальна та є важливим елементом передачі інформації. Це зумовлено тим, що тенденція втрачених ідеалів набирає обертів та стає досліджуваною багатьма дослідниками-мовознавцями. А враховуючи той факт, що сучасне життя – це життя, в якому гаджети займають велику частину життя людини, можна зробити висновок, що преса – саме те місце, завдяки якій біблеїзми стають популярними та повертаються в «моду».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заповловський М. В. Структурно-семантичний і прагматичний підходи до інтерпретації біблійного інакомовлення в сучасній німецькомовній публіцистиці. Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики : наук. журнал / редкол.: В. І. Кушнерик та ін. Чернівці : Книги-XXI, 2012. № 4. С. 48–55.
2. Солошенко О. Д. Про визначення і типологію біблеїзмів. Іноземна філологія. Вип. 111. Львів, 1999. С. 132–138.
3. Зорівчак Р. П. Біблеїзми в нашому мовленні. Кримська Світлиця, 2006. № 38. с. 103.
4. DWDS. URL: <https://www.dwds.de/wb/auf%20offener%20Szene>
5. Четаїкіна В. В. Функції біблеїзмів у промовах Джорджа Буша- молодшого. Іноземна філологія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка. 2012. № 125. С. 77–84.
6. Redewendungen aus der Bibel. URL: <https://www.vivat.de/magazin/bibel/redewendungen/>
7. Вишнівський Р. Й., Дучимінська Г. Ю. До питання про трансформації біблеїзмів у медійному тексті (на матеріалі британського інтернет-видання The Guardian). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2021. Т.1. № 47. С.42–45.